

MUSIQA DARSLARIDA ZAMONAVIY METODLAR ASOSIDA TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Nuraddinova Ruxshona Ozodjon qizi.

Nizomiy Nomidagi O'zMPU

Professional ta'lim va san'at fakulteti musiqa ta'limi kafedrası

1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada musiqa ta'limida zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish orqali ta'lim samaradorligini oshirishning nazariy va metodik asoslari tahlil qilinadi. An'anaviy va zamonaviy yondashuvlar o'rtasidagi didaktik farqlar ochib berilib, interfaol, multimodal hamda audio-analitik refleksiya metodlarining o'quvchilarning musiqiy tafakkuri, ijrochilik ko'nikmalari va reflektiv faoliyatini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy asosda yoritiladi. Tadqiqot natijasida zamonaviy metodlarning kompleks kompetensiyalarni shakllantirishdagi ustunligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: musiqa ta'limi, interfaol metodlar, multimodal yondashuv, refleksiya, musiqiy tafakkur, kompetensiya, didaktika.

Zamonaviy ta'lim tizimining asosiy talabi – bu o'quvchini passiv bilim qabul qiluvchi emas, balki faol, mustaqil fikrlovchi va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishdan iborat. Mazkur talab musiqa ta'limida ayniqsa dolzarb bo'lib, ushbu fan o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki estetik didi, emotsional sezgirligi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni va Prezident qarorlarida ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, kompetensiyaviy yondashuvni kuchaytirish zarurligi alohida ta'kidlangan. Shu jihatdan qaraganda, musiqa ta'limida an'anaviy metodlardan zamonaviy metodlarga o'tish ilmiy va amaliy zaruratga aylanmoqda.

Mavjud ilmiy tadqiqotlarda musiqa ta'limining metodik asoslari keng yoritilgan, shuningdek, musiqa va kognitiv rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik Hallam va Patel tomonidan asoslab berilgan. Biroq, ushbu metodlarning dars jarayonida tizimli qo'llanishi va ularning an'anaviy metodlar bilan taqqoslamali tahlili yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

Shu bois, mazkur maqolaning maqsadi – musiqa ta'limida zamonaviy metodlarning nazariy asoslarini aniqlash hamda ularning an'anaviy metodlardan farqli jihatlarini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat.

1. Musiqa ta'limida zamonaviy metodlarning nazariy-metodologik asoslari

Musiq ta'limida zamonaviy metodlar konstruktivistik, kompetensiyaviy va faoliyatga yo'naltirilgan yondashuvlarga asoslanadi. Ushbu yondashuvlarga ko'ra, bilim o'qituvchi tomonidan tayyor holda berilmaydi, balki o'quvchining faol ishtiroki jarayonida shakllanadi.

Interfaol metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshiradi, ularni muloqotga jalb etadi va mustaqil fikrlashga undaydi. Bu metodlar orqali musiqiy material faqat eshitilmaydi, balki muhokama qilinadi, tahlil qilinadi va amaliy faoliyat orqali o'zlashtiriladi.

Multimodal yondashuv esa o'quvchilarning turli sezgi kanallari orqali bilimni qabul qilishini ta'minlaydi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqa ta'limida audio, vizual va kinestetik faoliyatni birlashtirish o'quvchilarning idrok jarayonini sezilarli darajada faollashtiradi.

Audio-analitik refleksiya metodi esa zamonaviy ta'limning muhim komponenti bo'lib, o'quvchilarning o'z faoliyatini tahlil qilish va baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu metod orqali o'quvchi o'z ijrosini tinglaydi, xatolarni aniqlaydi va ularni mustaqil tuzatishga harakat qiladi.

2. An'anaviy va zamonaviy metodlarning qiyosiy tahlili

Musiq ta'limida an'anaviy metodlar o'qituvchi markazlashgan yondashuvga asoslanadi. Ushbu modelda bilimlar tayyor shaklda beriladi, o'quvchilar esa ularni takrorlash orqali o'zlashtiradi.

An'anaviy metodlarning asosiy kamchiligi shundaki, ular o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va reflektiv faoliyatini yetarli darajada rivojlantirmaydi.

Zamonaviy metodlar esa didaktik jihatdan quyidagi ustunliklarga ega:

- o'quvchi faol subyekt sifatida ishtirok etadi;
- bilimlar faoliyat jarayonida shakllanadi;
- reflektiv baholash tizimi mavjud;
- ijodiy yondashuv rivojlantiriladi.

Didaktik model sifatida bu farq quyidagicha ifodalanadi:

An'anaviy: bilim → takrorlash → ijro

Zamonaviy: idrok → tahlil → interpretatsiya → refleksiya

Mazkur transformatsiya musiqa ta'limining sifat jihatdan yangi bosqichga o'tishini anglatadi.

3. Zamonaviy metodlarning didaktik samaradorligi va amaliy ahamiyati

Zamonaviy metodlar musiqa ta'limining samaradorligini oshirishda kompleks ta'sir ko'rsatadi.

Birinchidan, interfaol metodlar o'quvchilarning darsdagi ishtirokini faollashtiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi.

Ikkinchidan, multimodal yondashuv murakkab musiqiy tushunchalarni oson o‘zlashtirishga yordam beradi, chunki u bir vaqtning o‘zida bir nechta sezgi kanallarini faollashtiradi.

Uchinchidan, reflektiv metodlar o‘quvchilarda o‘z faoliyatini baholash va tuzatish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Bu esa ularning mustaqil o‘rganish kompetensiyasini rivojlantiradi.

Amaliy jihatdan bu metodlar:

- musiqiy eshituvni rivojlantiradi;
- ritmik va intonatsion aniqlikni oshiradi;
- ijodiy yondashuvni shakllantiradi;
- o‘quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi.

Xulosa

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, musiqa ta’limida an’anaviy metodlar ma’lum darajada samarali bo‘lsa-da, ular o‘quvchilarning kompleks rivojlanishini to‘liq ta’minlay olmaydi.

Zamonaviy metodlar esa o‘quvchini faol subyekt sifatida shakllantiradi, uning musiqiy tafakkuri, ijodiy faoliyati va reflektiv qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ayniqsa, interfaol, multimodal va audio-analitik refleksiya metodlarining integratsiyasi ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Shu bois, musiqa ta’limi jarayonida zamonaviy metodlarni tizimli va ilmiy asosda joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–5712-son Farmoni. – 29.04.2019.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. Soipova D. Musiqa o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2018.
4. Abdurahmonov A. Musiqa ta’limi nazariyasi. – Toshkent, 2019.
5. Hallam S. The Power of Music. – London, 2015.
6. Patel A. Music, Language and the Brain. – Oxford, 2008.
7. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. – Moskva, 2004.